

unde si desinat esse rex, eo ipso non debetur ei obedientia, ac subinde nec juramentum obligat, nam, sublata materia juramenti, consequenter juramenti obligationem auferri necesse est.

8. *Alius error.* — Alius novus error est, quia non solum negatur Pontifici potestas deponendi regem ipsum hæreticum, sed etiam subditos ejus cogendi per hujusmodi pœnas, ut patet ex illa particula, *vel aliquibus suis subditis*. Est enim, circa sensum illorum verborum, advertendum, neminem esse, qui doceat posse Pontificem suo arbitrio, et absque cogente justitiæ ratione, dare alicui principi licentiam, ut contra alium regem vel subditos ejus arma sumat, aut vim aliquam vel nocuum ei inferat; sicut etiam non potest pro libito dare licentiam subditis excitandi turbas contra regem suum, prout videtur rex Angliæ in discursu hujus operis Papæ attribueri, ut in fine libri tertii animadvertimus ac refutavimus. Quis enim Pontifex hanc sibi unquam potestatem arrogavit? aut quis Catholicus, aut rationis usum habens, hoc unquam docuit aut prædicavit? Non oportet ergo tegere aut palliare verba illa, fingendo sensum eorum esse, Papam non posse illam licentiam dare ad libitum, et sine causa, hoc enim neque rex timet, neque in mentem hominum venit.

9. *Postremum juramentum priora virtute continere.* — Sensus ergo est, non posse Pontificem violentiam aliquam vel damnum inferre, non solum regi, verum etiam nec subditis suis, neque alicui dare licentiam quippiam simile contra subditos regis Angliæ faciendi, etiam si illi apostatæ sint, et Ecclesiæ Romanæ rebelles, ac schismatum et hæresum seminatores vel fautores; hoc ergo modo dicimus, in verbis illis magnum et novum errorem contineri, vel certe eundem de primatu magis explicatum. Quid enim hoc aliud est, quam profiteri subditos regis Angliæ non habere in terris alium superiorem, præter ipsum regem, nec ab alio posse cogi vel puniri propter sua scelera, etiam si aliis Catholicis et Ecclesiæ Christi perniciosæ sint? Ergo per omnes has clausulas, vel satis expresse, vel saltem implicite negatur et abjuratur suprema Pontificis potestas, et regi tribuitur. Unde concluditur, et falsum esse, nihil in hoc juramento exigi, præter professionem civilis ac temporalis obedientiæ, et e contrario verissimum esse, juramentum hoc esse mistum, et virtute continere quidquid in prioribus jurandum offere-

batur. Neque video quid possit his rationibus cum aliqua probabilitatis specie responderi; quamdam autem fugam, quam rex insinuat, in sequenti capite attingemus.

CAPUT III.

IN SECUNDA JURAMENTI PARTE ALIQUID ETIAM ULTRA CIVILEM OBEDIENTIAM, ET CONTRA ECCLESIASTICAM JURANDUM OFFERRI.

1. Incipit hæc pars ab illis verbis: *Item juro, et nihil fere continet diversum a præcedenti, sed in ea magis declarantur omnia, quæ in priori parte contra potestatem Papæ abjurantur, ut nimirum intelligantur non solum de potestate extrajudiciali (ut sic dicam), seu de potentia faciendi per vires humanas, sed etiam procedere de potestate jurisdictionis et judiciali, quæ in hac secunda parte expressius negatur et abjuratur Pontifici sequentibus verbis: Item juro ex corde, quod, non obstante aliqua declaratione vel sententia excommunicationis, aut deprivationis facta, vel concessa aut facienda, vel concedenda per Papam, vel successores suos, vel per quacumque auctoritatem derivatam, aut derivari prætentam ab illo seu a sua Sede, contra dictum regem, hæredes aut successores suos, vel quacumque absolute dictionum subditorum ab eorum obedientia, fidelitatem tamen et veram obedientiam suæ Majestati, hæredibus, et successoribus suis præstabo, ipsumque et ipsos totis meis viribus contra omnes conspirationes, et attentata quæcumque, quæ contra personam illius, vel illorum, eorumque coronam et dignitatem, ratione vel colore alicujus sententiæ, vel declarationis, aut alias facta fuerit, defendam.*

2. *Duplex sensus secundæ partis juramenti.* — Prior sensus excluditur, et alienus a mente regis ostenditur. — Ut ergo nullus detur subterfugiendi locus, interrogo an rex intelligat sententiam Papæ deponentis regem baptizatum, et qui se Christianum esse profitetur, propter crimina, posse esse justam, an vero credat semper esse injustam. Primum, ut credo, non asseret, alias subditos suos ad rem turpissimam jurandam induceret, nimirum ad non parendum sententiæ justæ, quæ secum affert justum præceptum. Nam si sententia justa est, etiam erit justum præceptum, quo illa a subditis servari mandatur, cum aliter non possit executioni mandari. Item si sententia depositionis lata a Papa contra regem esse potest justa, etiam erit efficax; habet ergo ef-

fectum pœnæ quam imponit. Unde cum pœna imposita per sententiam depositionis a regno, sit ipso facto privare regem dominio et proprietate regni, sententia justa efficaciter privat regno; ergo contra justitiam et obedientiam debitam Papæ est, resistere tali sententiæ, et defendere personam regis contra executionem talis sententiæ; ergo qui primum credit, et nihilominus hoc secundum jurat, rem plane injustam et iniquam jurat. Et aliunde contradictionem involvit, velle servare obedientiam et fidelitatem alicui tanquam vero regi, quem scias per justam declarationem, vel sententiam esse cum effectu a regno depositum. Ut si Papa ipse exigeret a fidelibus juramentum, quod, non obstante quacumque sententia vel declaratione depositionis ejus, etiam propter crimen hæresis, a quocumque generali Concilio facta, eum defendent in sua sede, eique eandem obedientiam et fidelitatem præstarent, juramentum esset iniquum, quia esset de re iniqua, et Ecclesiæ ac fidei contraria. Tale ergo est hoc juramentum regis, si dicta sententia justa supponatur. Hoc ergo sine dubio non admittet rex, neque etiam opinor adeo esse suarum rerum iniquum aestimatorem, ut si concedat, sententiam, a Papa latam contra aliquem regem, esse posse justam, nihilominus neget contra se posse eandem tenere æquitatem. Quam enim majorem immunitatem vel innocentiam in se, quam in aliis regibus, qui Romanæ Ecclesiæ rebelles, aut fidei desertores et impugnatores fuerunt, allegare potest? Aut, licet in se causam depositione dignam non agnoscat, unde scit in successoribus suis esse non posse, cum tamen de omnibus æque juramentum exigat? Non est ergo dubium quin fundamentum hujus juramenti sit, talem sententiam non posse esse justam.

3. *Posterior sensus a rege intentus errorem continere ostenditur.* — Hinc ergo evidenter concludimus postulari a subditis regis Angliæ per illa verba, ut jurent, sententiam depositionis contra regem neque validam neque justam esse posse, nam revera hoc profiterentur, cum jurant tali sententiæ non parere, nec illam servare. Unde ulterius concludimus, ab eisdem peti ut jurent non esse in Pontifice potestatem ad talem sententiam ferendam. Probat, quia non alia ratione credit rex, et a suis subditis vult credi, sententiam illam fore injustam, nisi quia absque potestate et jurisdictione Papæ supra regem lata sit; hoc enim jugum confringere et a se tol-

lere his omnibus mediis conatur rex, et ideo in suo libro sæpe repetit, se nihil minus esse a Pontifice, et Pontifici nihil negotii esse cum illo, et similia. Nec potest aliam rationem injustitiæ in tali sententia rex allegare aut prætere, quæ perpetua sit, et huic parti juramenti fundamentum dare potuerit. Nam, licet in principio Apologiæ duas alias causas ipse indicet, videlicet, quod dispar religionis cultus non sit sufficiens causa, ut subditi possint contra regem conjurare, et quod inaudita causa damnatus sit, quas querelas infra tractabo; nihilominus neutra earum est universalis et perpetua (ut de illarum qualitate modo nihil dicam). Et ita non potuit juramenti formam in illis causis fundari, tum quia Pontifex nondum Breve suum scripserat, de quo rex conqueritur; tum etiam quia juramentum loquitur de sententia facta vel facienda contra regem vel successores suos; comprehendit ergo omnem sententiam, sive feratur audita parte, sive non audita, sive propter disparem religionem, sive propter quæcumque alia crimina, vel aliam causam. Ergo injustitia, quam in illa sententia rex supponit, et in qua fundavit illam juramenti formulam, non est nisi quia credit, non posse a legitima potestate et jurisdictione manare.

4. *In ea parte juramenti professionem erroris contra fidem includi.* — Quot ibi lateant peccata. — Concludo igitur, in illis verbis hujus juramenti non tantum postulari a subditis civilem obedientiam, sed etiam professionem hujus erroris, quod Papa non habeat potestatem et jurisdictionem ad ferendam contra regem depositionis sententiam quacumque ex causa; ac subinde non esse veram illam regis propositionem, nihil in eo juramento contineri, nisi quod ad obedientiam mere civilem ac temporalem spectat. Et inde ulterius infertur, peccare gravissime subditos illud juramentum præstando. Nam profiterentur exterius Papam non habere jurisdictionem supra regem, qua possit in eum justam sententiam depositionis dicere, quacumque ex causa et quocumque modo illam ferat, servato ordine quem naturalis justitia postulare, si potestas non deesset. Aut enim qui hoc juramentum exhibet, hoc, quod profitemur, credit, vel non credit; si credit, corde et opere schismaticus est, et in doctrina fidei errat; si vero non credit quod in juramenti forma continetur, et nihilominus jurat, peccat, tum contra fidei confessionem,

tum contra religionem juramenti, sive juret absque intentione implendi quod jurat, sive cum intentione servandi illud, quia priori modo perjurus est, posteriori modo facit juramentum vinculum iniquitatis, et proponit obedire potius hominibus quam Deo, promittendo obedire regi contra justam sententiam et præceptum Pontificis.

5. *Excluditur evasio.*—Quod si dicat eos, qui simpliciter jurant, non intelligere omnia quæ in illo juramento continentur, respondemus excusationem esse frivolam, tum quia non de personarum ignorantia, sed de juramenti qualitate, et justitia vel injustitia tractamus; tum etiam quia ignorantia illa in Catholicis vix potest esse invincibilis, nisi valde rustici et parum instructi in religionē sint, quia litterati et periti facile intelligent errores in juramento latentes, et qui minus docti sunt, saltem dubitabunt, et tenentur veritatem indagare, et nullus est tam ignorans, qui possit tuta conscientia temere jurare, non inquirendo prius quale sit juramentum. Quod maxime in Anglia locum habet, quia cum sciant omnes Catholici, etiam rustici, regem et consiliarios suos Pontificem maximo odio prosequi, et fidem Romanam aversari, et in ipsa juramenti forma videant multa contra Pontificem abjurari, necesse est ut dubitent qualis illa abjuratio sit; ergo si temere jurant, non excusantur a gravissimis culpis, quas in juramento subesse declaravimus. Ac denique cum tale juramentum cedat in contemptum Apostolicæ Sedis, et in Religionis Christianæ detrimentum, non potest admitti sine magno scandalo, ideoque Pastores et Doctores Catholici illius Ecclesiæ, quæ in Anglia est, non debent tacere veritatem, et ignorantiam simplicium permittere, nam in hujusmodi eventu minus malum est afflictionem temporalem tolerare, vel aliquorum inconstantium lapsus permittere, quam veritatem occultare aut dissimulare.

6. *Sequentia juramenti verba errorem continent, similemque præcedenti.*—*Alius error ibi inclusus.*—Atque hic discursus, factus circa iniquam abjuracionem justæ sententiæ, quæ a Pontifice contra regem ferri potest, applicari etiam potest ad similem abjuracionem, quæ de omni absolutione a juramento fidelitatis, quam Papa subditis regis concesserit, fit per illa verba: *Vel quacumque absolutione dictorum subditorum.* Nam hæc verba etiam excedunt obedientiam politicam, quia Papam posse vel non posse absolvere a juramento, non

est materia obedientiæ civilis, sed est materia ecclesiastica, spectans ad interpretationem potestatis ligandi et solvendi, Petro datæ a Christo Domino. Et præterea hæc verba sunt connexa cum præcedentibus, et eundem errorem continent. Quia obligatio obedientiæ in quocumque ordine vel statu tantum durat in subdito, quantum in superiori durat dignitas, seu potestas, et jurisdictio, quia hæc sunt correlativa, et unum ab alio pendet. Unde tam in prælationibus Ecclesiæ quam in magistratibus civilibus, eo ipso quod persona superior a prælatione vel magistratu deponitur, cessat in subditis obligatio obediendi tali personæ, quia jam non sunt illi subditi. Quod etiam in Summo Pontifice locum habet, si pontificatui renunciet, vel propter hæresim deponatur; ita ergo si Pontifex potest regem deponere, potest etiam subditos ab ejus obedientia absolvere; ergo ut minimum est æqualis error in abjuracione omnis absolutionis fidelitatis per Pontificem factæ, ac in abjuracione omnissententiæ depositionis. Adde vero novum errorem in hac posteriori parte involvi, quia etiam sine depositione a regno, potest Pontifex præcipere subditis ut regi pertinaci in aliquo errore, vel publico ac scandaloso crimine, non obediunt, et absolvere illos pro tunc a juramento obedientiæ per modum suspensionis obligationis, potius quam absolutæ privationis, ut infra, tractando de censura excommunicationis, tractabimus.

7. *Licite possunt ac debent subditi prodicionem in principem revelare.*—*Limitatio.*—Supersunt expendenda ultima verba hujus paragraphi, in quibus petitur juramentum specialis promissionis revelandi omnem prodicionem, his verbis: *Omnesque operam impendam revelare, et Majestati suæ, hæreditibus et successoribus suis, manifestum facere omnes prodiciones, et proditorias conspirationes, quæ contra illum aut aliquos illorum ad notitiam vel auditum meum pervenerint.* Circa hanc ergo promissionem adverte, si verba ejus in simplici ac proprio sensu sumantur, honestam esse, nihilque continere quod vel fidelitatem civilem excedat, vel sanæ doctrinæ repugnet. *Proditio* enim gravissimum crimen contra principem vel rempublicam læsæ majestatis significat, quod vulgari sermone *traycion* vocatur; hujusmodi ergo prodiciones et proditorias conspirationes, etiam seclusa speciali promissione, tenentur subditi revelare regibus suis legitimis, tum ex lege charitatis, et pietatis ac observantiæ erga illos et rempubli-

cam; tum etiam ex titulo subjectionis et fidelitatis, quam ex ipsa lege naturæ ratione illius subjectionis suo principi debent; ideoque hanc obligationem promissione et juramento firmare et augere, honestum et sanctum est. Oportet autem ut verba illa: *Quæ ad notitiam vel auditum meum pervenerint,* sano modo intelligantur de notitia mere humana, et quæ per sacramentalem confessionem comparata non sit; nam confessionis sigillum in nullo casu revelare licet, ut mox dicam. Et quidem si verba hujus promissionis simpliciter (ut dixi) acciperentur, de se illam declarationem et limitationem includunt, quia (inter Christianos, et Catholicos præsertim) illa verba juxta communem eorum sensum, generaliter seu indefinite prolata, non alium sensum referunt, nec majorem obligationem inducunt.

8. *Si proditio in sensu improprio sumatur, revelanda non est.*—*Nec talis revelatio licite promitti juramento potest.*—Quamvis autem hoc verum sit, ex vi verborum loquendo, et non consideratis peculiaribus circumstantiis, nihilominus, his omnibus pensatis, duplex fraus vel deceptio in illis verbis cavenda est. Una est, quia nomine *prodicionis* rex non intelligit tantum illam quæ vere et in re ipsa proditio est, sed etiam omnem illam quæ suo judicio, et juxta præcedentium clausularum errores, proditio existimatur. Itaque etiam si rex sit per Pontificem legitime depositus, et subditi sint a vinculo juramenti et obedientiæ regi debitæ per eundem Pontificem legitime liberati et absoluti, omnem regni vel reipublicæ, aut subditorum conspirationem ad depellendum regem, seque ab ejus tyrannide (si forte eam exercet) liberandum, vocabit rex prodicionem et proditoriam conspirationem, cum tamen revera talis non sit, sed justa defensio, vel justum bellum aut supplicium, ut in capite sequenti ostendam. Intelligendo ergo prodicionem in hoc sensu, injusta est talis promissionis exactio, et turpe esset ac sacrilegum illam jurare, tum quia illa, ut dixi, non est proditio, nam in eo casu potius est servanda fides reipublicæ, seu communitati subditorum vi oppressorum, quam tyranno qui illos injuste premit, cum vere jam non sit rex; tum etiam quia tunc obligat naturale secretum, sub quo notitia talis conspirationis habetur, quia est de re justa, et necessaria ad commune bonum communitatis, quæ juste se defendit, ideoque promissio illi secreto contraria neque obligat, neque potest esse honesta, ac proinde

neque sancte jurari potest. Quocirca illa verba per se spectata, et solitarie, ut sic dicam, sumpta, possent suspitione carere; nihilominus, ut conjuncta præcedentibus, cavenda sunt, quia hic posterior sensus videtur maxime a rege intentus.

9. Alia fraus esse potest, quia promissio videtur fieri, etiam si per confessionem sacramentalem comparata sit: hanc enim fuisse mentem regis, et eorum qui formam illam juramenti ediderunt, inde colligi potest, quod apud illos nulla est sacramentalis confessio, et sigillum confessionis pro nihilo ducunt, nullumque discrimen inter illam notitiam et quamcumque aliam constituunt. Neque de hac regis mente multum dubitabit, qui ea, quæ de sigillo confessionis in sua Præfat., pag. 147, scripsit, attente consideraverit. Ibi enim licet fateatur scholasticos Doctores, ex quo in Ecclesia esse cœperunt, omnes asseruisse, quidquid confessario sub confessionis velo retigitur, quantumcumque noxia et periculosa res sit, teneri eum confitentis nomen celare, nihilominus doctrinam ita proponit, ut illam potius irridere videatur. Ait enim, *ea quo isti scholastici Doctores in Ecclesia esse cœperunt, cœpisse etiam antiquæ Theologiæ fundamenta novis et philosophia petitis labefactari*; significans sententiam illam de sigillo confessionis ad hunc Theologiæ lapsum seu defectum pertinuisse. Sed non ignorat orbis christianus, hujus temporis novatores Theologiam scholasticam odio habere, vel quia illam ignorant, vel quia eorum errores accuratius detegit et impugnat. Verumtamen fundamenta illius doctrinæ et sententiæ de sigillo confessionis antiquiora esse Doctoribus scholasticis, semperque eadem in Ecclesia fuisse et nunc esse, alibi a nobis ex professo probatum est, neque nunc potest obiter pro dignitate tractari, neque est necessarium, cum rex in citato loco de doctrina illa quoad hanc partem contendere noluerit.

10. *Crimen Garneto impositum.*—Addit vero neminem antiquorum scholasticorum inficiari, si quid confessario patefactum fuerit, cujus occultatio magnum nocumentum possit reipublicæ creare, quoties id acciderit, confessarium posse et debere, quamvis hominem celet, rem indicare, ut periculo occurrat. Quam doctrinam tam certam esse opinatur, ut dicat, contrariam, quam Jesuitis tribuit, novum et periculosum dogma continere, ita ut neque rex, neque respublica possit esse secuta ubi doctrina illa assertores invenerit. Hanc ve-

10 doctrinam eam ob causam ibi proponit et exaggerat, ut Henricum Garnetum tanquam conscium proditionis non **revelatae** accuset, illiusque participem, non **admissa** excusatione secreti confessionis, efficiat. Quamvis hac criminatione non contentus addat postea et ostendere conetur, Garnetum **non** in confessione, sed extra sacramentum, **conspirationis** illius notitiam habuisse. Sed quod ad factum Garneti spectat, nihil ex certa scientia dicere possum, quia nec praesens **ad**fui, nec certam illius rei historiam legere **potui**. Scio tamen Garnetum, quem per annos **plures** familiariter cognovi, magnis animi dotibus a Deo ornatum fuisse; nam, praeter ingenii praestantiam, et egregiam eruditionem, **magnum** animi candorem, et morum integritatem, ac probitatem in illo semper observavi, **quam** usque ad mortem custodisse, certis **indiciis** ac testimoniis semper intellexi. Quamobrem, in servando proditionis secreto, sive antequam comprehenderetur, sive in confessione **judiciali** praestanda, magnam prudentiam, **fidelitatem** ac veritatem servasse non dubito. **Ideo**que cum Cardinalis Bellarminus affirmet, testes multos, et unum imprimis gravem, et **omni** exceptione majorem, sancte affirmasse, in ipso mortis articulo ex ore Garneti **audivisse**, se illius proditionis conscium non fuisse, nisi in confessione sacramentali, utrisque **fidem** adhibendam censeo, scilicet, et Garneto neganti se aliam notitiam habuisse, et **testibus** affirmantibus Garnetum id negasse. Neque indigne ferat rex, si fidelium et Catholicorum testimonium, haereticorum, qui **ipsi** regi imposuerunt, testimoniis praeferamus.

11. *Res, in confessione audita, ob rationabilem causam, celata persona, manifestari potest.* — Prima limitatio hujus doctrinae. — Quod vero ad jus pertinet, seu ad doctrinam asserentem, rem in confessione auditam posse ad ingens detrimentum vitandum, non revelata persona, indicari, dicimus illam quidem absolute veram esse, et a Jesuitis nunquam negatam fuisse; nam Bellarminus, in sua Apologia, illam ingenue admittit, c. 13; et ego, in tom. 4, de Pœnit., disp. 33, secretum confessionis et praecipuum ejus ex professo declarans, in sect. 3, n. 8, exposui, secretum illud intelligendum esse cum relatione ad personam peccatoris, et ideo propter utilitatem posse confessorem loqui de re ipsa, tacendo personam, quod in sect. 7 iterum confirmavi et declaravi. Neque rex poterit auctorem Societatis ostendere, qui contrariam

doctrinam docuerit. Adhibent tamen declarationes necessarias, ne quis doctrina illa abutatur. Unam in defensionem Garneti, et regi respondendo, acute sane, ac prudenter adhibuit Bellarminus noster, dicens, licere quidem de proditione in confessione cognita generalibus verbis principem admonere, ut periculum caveat, sed tamen intelligendum id esse de principe imprimis catholico, qui religionem confessionis sacramentalis credat, et in debita reverentia habeat; ac deinde de principe pio ac christiano, de quo praesumi non possit, aliquid ultra fas interrogaturum. Alioqui neque sacerdotes tenentur in tanto periculo et discrimine se constituere, nec debet, aut licite potest secretum confessionis illi revelare, quem scit et confessionem pro nihilo habere, et omnibus viribus conaturum de persona proditoris interrogare et inquirere.

12. *Secunda limitatio.* — Atque huc spectat alia declaratio generalis, doctrinam illam intelligendam esse, tunc licere de re ipsa in confessione cognita loqui, quando nec directe neque indirecte revelatur persona. Unde, quia in moralibus periculum eventui aequiparatur (nam qui amat periculum, peribit in illo), ideo qui de re ipsa ita loquitur, ut morali periculo exponat personam confitentis, utique occasionem moralem praebendo, seu parando viam ut in notitiam ejus perveniatur, contra sigillum agit, nam indirecte saltem revelat personam, et ideo id nulla ratione licet. Neque doctrina haec sic intellecta est contra regum aut regnorum securitatem. Nam potius haec tanta illius secreti religio et observantia necessaria est, ut per confessionis viam, et per consilia et monita confessarii remedium aliquod hujusmodi proditionibus et iniquitatibus adhiberi posset, quod alias plane cessaret; nam si poenitentes de incolumitate sua per illud secretum securi non fierent, nullus esset qui similia facta in confessione revelare auderet. Atque ita potius illi, qui vel confessionem irrident, vel ejus secretum labefactant, regum et regnorum securitati parum consulunt.

13. Tandem (ut ad punctum nostrum, a quo digressi sumus, revertamur) cum in formula juramenti rex Angliæ promissionem a subditis exigit, revelandi omnes proditiones quæ ad eorum notitiam pervenerint, merito timere possunt, imo et credere Catholici, sine ulla distinctione id postulari, sive notitia illa sit per confessionem, et sive revelatio proditionis fiat simul cum revelatione proditoris,

sive cum morali ejus periculo, sive quocumque alio modo. In quo sensu etiam illa forma excedit obedientiam civilem, et aliquid contra Catholicam religionem involvit. Ideoque etiam ex hac parte juramentum illud est valde suspectum, ac propterea merito possunt Catholici, et prudentes viri majorem illius declarationem exigere, quamvis propter alias causas simpliciter illud recusare teneantur.

CAPUT IV.

UTRUM IN TERTIA PARTE JURAMENTI ALIQUID ULTRA CIVILEM OBEDIENTIAM ET CONTRA DOCTRINAM CATHOLICAM CONTINEATUR.

1. *Duplex tyrannorum genus.* — Post praecedentia juramenta additur tertium in haec verba: *Præterea juro, quod ex corde abhorreo et abjuro tanquam impiam et hæreticam hanc doctrinam et propositionem: Quod principes per Papam excommunicati vel deprivati possint per suos subditos, vel alios quoscumque deponi et occidi.* In his verbis tria expendere necessarium est: primum, doctrinam ipsam; secundum, quo jure hoc juramentum a subditis exigatur; tertium, quantum haec verba illis repugnent, quibus rex promittit ostendere, nihil in hoc juramento praeter obedientiam civilem contineri. Circa primum, quoniam rex, de sua securitate sollicitus, saepe inculcat vulgarem illam quaestionem, an liceat privatae personae vel subditis regem tyrannum interficere, et ab illius vera resolutione hujus et aliarum partium intelligentia multum pendet, pauca de illa praemittere necessarium duxi. Duplex ergo a Theologis tyrannus distinguitur: unus est, qui non justo titulo, sed vi et injuste regnum occupavit, qui revera non est rex nec dominus, sed locum illius occupat, et umbram ejus gerit; alter est, qui licet verus dominus sit, et justo titulo regnum possideat, tyrannice regnat quoad usum, et gubernationem, quia, videlicet, aut omnia in proprium commodum, communi contempto, convertit, vel subditos injuste affligit, spoliando, occidendo, pervertendo, vel alia similia publice et frequenter injuste perpetrando. Talis fuit, verbi gratia, Nero, quem inter tyrannos, quos Deus interdum dominari permittit, numerat Augustinus, lib. 5 de Civit., c. 49, sic legens illud Proverbiorum 8: *Per me reges regnant, et tyranni per me tenent terram.* Et inter Christianos maxime est in hoc ordine

numerandus princeps, qui subditos suos in haeresim, vel aliud apostasiae genus, vel publicum schisma inducit.

2. *Princeps licet tyrannice gubernet non potest licite privata auctoritate interfici.* — Quaestio ergo praesens praecipue tractatur de legitimo principe tyrannice gubernante, quia rex Angliæ de his principibus loquitur, et quia in hoc ordine legitimorum regum nos illum habemus. Dicimus ergo principem propter tyrannicum regimen, vel propter quævis crimina, non posse ab aliquo privata auctoritate juste interfici. Assertio est communis, et certa. Eam docuit D. Thomas, in lib. 1, c. 6, de Regimin. Princip., ubi optimis moralibus rationibus id confirmat. Idem tradit Cajetan. 2. 2, quaest. 64, art. 3, ubi alii moderni; et Soto, lib. 5 de Justit., q. 1, art. 3; Molin., tom. 4 de Justit., tract. 3, disp. 6; Azor, tom. 1, lib. 8, c. 12, q. 17, et c. 26, q. 7, et tom. 3, lib. 2, c. 2, q. 1, et c. 7, q. 30; Card. Toletus, in Summæ lib. 5, c. 6. Et Summistæ communiter, verb. *Tyrannus*. Consentunt in hac veritate asserenda jurisperiti, Bartol., Alex., Socin., Card. Praeposit., et alii, quos refert et sequitur Gigas, tract. de Crim. læsæ Majest., quaestione 65, per totam. Idem tradit Lucas de Penna, in l. 1, C. *Ne armorum usus*, lib. 41, et Conrad. Brun., tract. de Seditiosis, lib. 5, c. 2, n. 9 et 10; et Thomas Actius, opuse. de Ludo scaecor., q. 2, num. 50; late et bene, pluresque referens Restaurus Castaldus, tract. de Imperat., q. 82, per totam; et Parisius de Puteo, tract. de Sindicat., § *An liceat occidere regem*, qui hoc intendit, licet confuse loquitur, ut infra dicam. Covarr., in epitom. 4 Decretal., p. 2, c. 3, § 4, num. 6. Estque haec veritas conformis praecipuis Petri, 1 Epist., cap. 2: *Subditi estote omni creaturae propter Deum, sive regi, etc.* Et infra: *Servi estote dominis, non tantum bonis, sed etiam dyscolis.*

3. *Opposita doctrina ut hæretica damnatur.* — *Error Wicleph et Joan. Hus.* — Magis vero in specie definita est, et contraria, ut hæretica, damnata in Concilio Constantiens., sess. 15, ubi (ut lib. 5 retuli) damnatur articulus hic: *Tyrannus potest et debet licite et meritorie occidi per quemcumque vasallum suum et subditum, etiam per clanculares insidias, et subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque praestito juramento, seu confederatione facta cum eo, non spectata sententia vel mandato judicis cujuscumque.* Declaratque Concilium esse hæreticos, et ut tales puniendos, qui hunc articulum pertinaciter